
*Похвала истини
или Васкрс Византије*

Поштовани, ауторитети града Ниша, Српске Православне Цркве и Нишког Универзитета, Поштовани Професоре Миша Ракоција, Драге Колеге, Даме и Господо,

Ако је могуће да се термину *Галактичка цивилизација*, који се у нашем глобализованом свету користи као ознака неких производа из сфере масовних медија, да неко другачије, друштвено значење, онда би се оно односило на цивилизацију са гигантским димензијама њене историје, политике и културе и огромним значајем за развој савременог света и његових будућих генерација. У том смислу, црне рупе, тајанствена тамна енергија, далеки сунчеви системи и галактички спојеви односили би се на њене ратне подвиге, верски склад (или несклад), међународне релације и политичке савезе, док би се планетарна констелација упоређивала са њеним интелектуалним, културним и уметничким делима и креативним достигнућима. Координате једне такве Галактичке цивилизације могу се успоставити на основу њених универзалних постигнућа, као што су: издржљивост, богатство, продуктивност, кохерентност,

*In Praise of Truth or the
Resurrection of Byzantium*

Respected authorities of the city of Niš, of Serbian Orthodox Church, of Niš University, Honorable Professor Miša Rakocija, Dear Colleagues and Guests, Ladies and Gentlemen,

If the term Galactic civilization, which exists in our globalized world in relation to some mass media products, could be given another, social meaning, than it would refer to a civilization which is a giant in its historic, political and cultural proportions, as well as its overall significance for the development of the chronologically concurrent world and its posterity. In that regard, the black holes, mysterious dark energy, distant solar systems and galactic mergers would be referring to its military endeavours, religious coherency, international relations and political unions, while the planetary constellation would be paralleled to its intellectual, cultural and artistic products and creativity. The coordinates to such a Galactic civilization can be established through its universal accomplishments, such are: duration, wealth, fruitfulness, consistency, resistance, political and economic stability and cultural diversity. Also, continuity of tradition and unity of strategic principles, could be added to the list. If we summarize all of the

отпорност, политичка и економска стабилност и културна разноликост. Такође, континуитет традиције и јединство стратешких принципа, могу се додати претходном списку. Ако резимирамо све дате референце, лако долазимо до закључка, чак и без математичког прорачуна, да би име те цивилизације гласило Византија.

Када кажемо Византија, уствари говоримо о веома значајном делу историјског, политичког, социјалног, културног и уметничког наслеђа човечанства, негованог од стране научника као најделикантији хоризонт средњовековног света утемељеног на античким традицијама, брањеног путем интензивних ратних сукоба и славних тријумфа и обогаћеног визуелним гламуром и стваралачким луксузом. Писцима и њиховим колегама – лингвистима, Византија представља богату архиву средњовековних манускрипта и религиозног песништва, археолозима и антрополозима – Византија је раскошни трезор музејских колекција и духовне културе, историчарима – детерминанта у анализи данашње глобалистичке политике, историчарима уметности – упутница према величанственој ризници уметничких ремек-дела, уметницима и сликарима – вечна инспирација за декоративне матрице њихових апстрактних асамблажа, обичним људима – алузија енигматског вела једне епохе испуњене драматиком боли, али и незаборавне славе, есенцијалног знања, верске преданости и уметничкој генија.

Уколико би било могуће да се Византијској цивилизацији

given references, we can easily come to the conclusion, even without applying mathematic calculations, and the name of the galactic civilization would be Byzantium.

When we say Byzantium, we actually refer to a significant portion of the historical, political, social, cultural and artistic heritage of humanity praised by the scholars as the most delicate horizon of the medieval world, funded upon ancient traditions and oriental mysteries, defended by intense military conflicts and glorious victories, and permeated with visual glamour and creative luxury. For the writers and their colleagues - linguists – Byzantium represents a rich achieve of medieval manuscripts and religious poetry, for archeologists and anthropologists – Byzantium is a treasury of museum collections and spiritual culture, for historians – a determinant in the analysis of present-day globalist policies, for art historians – a signpost towards the magnificent treasury of artistic master-pieces, for artists and painters – a timeless inspiration for the decorative pattern of their abstract assemblages, for the common people – an allusion to the enigmatic veil of an era fulfilled with dramatic pain and unforgettable glory, essential knowledge, religious devotion and artistic mastery.

If one should make an effort to personify Byzantium, one shall, by all means, envisage this medieval historical, social and cultural superpower as a sophisticated lady born in the windy Bosphorus, on the cross-path of the two civilized worlds, nurtured and raised in the comfortable ambience of the Constantinopolitan luxury and educated in the multinational schools of Alexandria, Antioch and Jerusalem. Always noble and glamorous, dressed

да персонифицирани лик, онда би морала да се створи слика ове средњовековне историјске, друштвене и културне суперсиле у облику деликатне Даме рођене на ветровитом Босфору, на раскрсници између две велике цивилизације, потпуно размажене у комфорном амбијенту Цариградског луксуза и образоване у мултинационалним школама њеног родног града, Александрије, Антиохије и Јерусалима. Увек аристократски гламурозна, одевена у плави сомот увезен са Средњег Истока, украшена ћилибарним накитом донетим са Турских гребена, обавијена аромом зачињеног парфема ферментираних туберозе убране у Сирији и нахрањена шкољкама из Егејског Мора. Она представља поносну Царицу цивилизацијских парадигми. Порасла је у топлој атмосфери Влахернског двора, проводила је летњи одмор на пешчаним плажама Мраморног Мора, уживала је у сухом, слатком вину са винограда на Кипру, задовољавала је свој деликатни апетит са белим грождем убраним на македонским плантажама, радо је посећивала Синај и свечано ходочаснички путовала у родном месту Константина Великог, њеног истинског оца, вољеног чувара и њеног вечитог патрона и заштитника. Култивисана у духу деликатних интелектуалних искри Римског наслеђа, класичне едукације и хришћанске етике, порасла у духу најделикатнијих елемената права и филозофије, обожавана од стране западних владара и освајача, брутално силована од стране крсташа и обезглављена од стране Отоманских освајача, Византија и даље живи као ехо једног давног

in blue velvet imported from the Middle East, adorned with amber brought from the Turkish highlands, scented with a spiced perfume of fermented tuberose harvested in Syria and fed with shellfish from the Aegean Sea, she represents the proud Empress of civilizational paradigms. She grew up in the warmth of the Vlahernae palace, spent her summer holidays on the sandy beaches of the Marble Sea, enjoyed the dry wine from the vineyards in Cyprus, feasted on the sweet white grapes from Macedonian plantations, traveled to worship the holy places on Sinai mount and went on pilgrimage to the birth place of Constantine the Great, her true father, caring guardian and everlasting patron and protector. Cultivated by the most delicate sparkles of Roman heritage, classical education and Christian ethics, brought up with the brilliance of law and philosophy, admired by the Western rulers and warlords, raped brutally by the crusaders and being decapitated by the Ottoman conquerors, Byzantium lives on as an echo of a distant past, exotic and mysterious, dangerous and dramatic, luxurious and inimitable.

She lives in the precious marble of the sacral edifices erected in Thessalonica and Mystra, in the ravishing emotional resonance of the frescoes in Nerezi, in the remarkable mosaic ensemble of the Chora monastery, in the lavishly illuminated manuscripts kept in the National Library in Paris, on the pages of Pseudo Codinos' literary work, in the ledgers of Jovan Kukulzel, in the archeological stratigraphy of Mediana. Although left to the mercy of the invaders, demolished to ashes and decomposed to dust as a silent witness to the unavoidable faith of all great civilizations, Byzantium has left a great treasury of invaluable

времена, егзотичног и тајанственог, опасног и драматичног, луксузног и незаборавног.

Она живи у блиставом мрамору сакралних грађевина подигнутих у Тесалоники и Мистри, у срцепарајућој емоционалној амплитуди фресака у Нерезима, у фасцинантном мозаичком ансамблу у манастиру Хора, у раскошним илуминираним рукописима из Националне библиотеке у Паризу, на страницама Псеудо-кодинових радова, у нотним записима Јована Кукузела, у археолошкој стратиграфији Медијане. Иако препуштена на милост и немилост освајача, уништена до пепела и распаднута до прашине као нема сведокиња неизбежне судбине свих великих цивилизација, Византија је оставила величанствени трезор непроцењивог наслеђа у поезији и музици, архитектури и сликарству, книжевности и филозофији, богословљу и праву, као и у сталном интелектуалном дискурсу о њеном значају, другим речима: у виталним елементима дубоког поштовања, интереса и научних истраживања о Византији.

Легализација хришћанства коју је омогућио Цар Константин Велики и његова храбра политичка одлука да спаси источни део Римске империје сеобом престонице у Константинопољ, Јустинијанова одлука да реши црквене проблеме оснивањем архиепископата Јустинијане Приме, кобна победа Василија II у рату против цара Самуила, изванредне дипломатске и стратешке вештине Алексија I, тријумфални препород институционалне моћи императора Михајла VIII Палеолога - су само пар историјских референци

able heritage in poetry and music, architecture and painting, literature and philosophy, theology and law, as well as the permanent discourse on its significance, in other words: the vital elements of the admiration, respect, interest and scholarly investigations of Byzantium.

The legalization of Christianity by Emperor Constantine the Great and his bold political resolution to save the eastern portion of the Roman empire with the migration of the Capital to Constantinople, Justinian's decision to solve ecclesiastical issues with the foundation of Iustiniana Prima, Basil's devastating victory over Tzar Samuel's autocratic state in the Balkans, the extraordinary diplomatic and strategic skills of Alexius the First, the triumphant regeneration of institutional power by Emperor Michael the VIII of the Paleologan dynasty are only some of the references that speak in favour of the historic vitality, as well as social resilience of the Byzantine empire. Heiress to the throne of the Roman oecumene and successor of its grandiose and widely spread commonwealth of people, yet adorned with oriental charm and relaxed on the sunny waterfront of the Levant, Byzantium is the most delicate historic creation of all civilizations known to mankind, and according to its social, political and cultural products - the most inspiring, as well.

If we now go back to our notion of Byzantium as a galactic civilization, than it seems that the birthplace of Emperor Constantine the Great is the starting point of the constellation that gave us: the institutionalized Christendom, the colossal Hagia Sophia church in Constantinople, the Justinian law, Procopius' De Aedificiis, the ceremonial court pro-

које упућују на хронолошку валидност и социјалну издржљивост Византијског царства. Наследница владарског престола Римске екумене, као и њеног грандиозног комонвелта, али надарена оријенталним шармом и релаксирана на сунчаним обалама Леванта, Византија је најделикатнија историска креација од свих познатих цивилизација, а према њеним социјалним, политичким и културним делима, такође и најинспиративнија.

Ако се сада вратимо на нашу идеју о Византији као Галактичкој цивилизацији, онда се намеће мисао да је место рођења цара Константина Великог полазна тачка историјске констелације која нам је дала: институцијализовано хришћанство, колосалну цркву Свете Софије у Цариграду, Јустинијаново право, Прокопијево *De Aedificiis*, церемонијалне дворске протоколе, фасцинантну иконографију *San Vitale* у Равени, изузетне минијатуре Париског Псалтира, Алексијаду Ане Комнине, изванредне зидне мозаике на Сицилији, фантастичне фреске у Курбиниову, упечатљив декор у погребној капели Теодора Метохита у оквиру сложеног архитектонског аранжмана манастира Хоре, итд. - навели смо само пар безвременских достигнућа Византијске цивилизације. Стога, почетна тачка Византијске галактичке цивилизације уствари представља аутентични извор илуминативних вода, енергични водопад оригиналних аквизиција које су текли и још увек теку преко поља прогреса и перспектива ка огромном океану универзалног значаја. Иако ове године, због веома непријатних прилика, нисмо

тоcolo, the breathtaking iconography of San Vitale in Ravenna, the remarkable miniatures of the Paris Psalter, Ana Komnena's Alexiade, the outstanding wall mosaics in Sicily, the extraordinary and highly elusive frescoes of Kurbinovo, the expressive decoration in the burial chapel of Theodore Metohites within the complex architectural ensemble of the Chora monastery, to name but a few of Byzantium's timeless accomplishments. Hence, the starting point of the Byzantine galactic civilization can be seen as an authentic spring of enlightening waters, a waterfall of genuine acquisitions that ran over the fruitful soil of progress and perspectives, into the vast ocean of universal commission.

Although this year, due to very unpleasant circumstances, we could not be in Niš, the actual starting point of all subsequent components of social, political, cultural and artistic life encompassed by the term Byzantium, we are all aware that this city played a highly significant role in the advancement of Byzantine civilization in the Balkan region and further on, always keeping the memory of his VIP and city patron alive and memorable. Even today, more than half a millennium after the cardiac arrest of Byzantium induced by the Ottomans, the city of Niš remains a pulsating artery of coronary circulation that feeds the contemporary culture with the precious nourishment of Byzantine heritage. In that regard, Niš and Byzantium symposium, as a high ranking international conference, organized annually since 2002 by the Niš urban authorities, Niš University and our colleague, professor Miša Rakocija, has a very significant position in this ongoing process.

могли бити у Нишу - стварна полазна тачка свих каснијих елемената социјалног, политичког, културног и уметничког живота обухваћених појамом Византије, морамо да истакнемо да је овај град одиграо више него значајну улогу у напретку Византијске цивилизације на Балкану и шире, увек поносно чувајући меморију на свог ВИП грађанина и патрона у најбољем светлу. Чак и данас, више од пола миленијума касније од срчаног удара Византије индукованог од стране Османлија, град Ниш остаје као пулсирајућа артерија коронарне циркулације која храни савремену културу крвном плазмом византијског наслеђа. У том смислу, веома високо ранжирани међународни симпозијум Ниш и Византија, организован сваке године од 2002 захваљујући труду и напорима Градских ауторитета, Нишког Универзитета и нашег колеге, професора Миша Ракоције, има веома важну позицију у овом непрестаном процесу.

Успешно организован и реализиран 19 пута са стотинама учесника са Балкана, из Европских земаља, Америке, Канаде и Аустралије, симпозијум Ниш и Византија је окупио еминентне професоре, поштоване научнике, представнике музејских институција и марљиве теренске истраживаче из сфера: историје, теологије, археологије, литературе, историје уметности, историје архитектуре, заштите културног наслеђа итд. Обухватајући импресивне презентације и дебате о различитим академским питањима, као и одлично урађене Зборнике као годишњи *follow up* научног скупа, симпозијум Ниш и

Effectuated for 19 years in a row, with hundreds of participants from the Balkans, European, countries, United States, Canada and Australia, Niš and Byzantium symposium has gathered eminent professors, respected scholars, highly appreciated museum representatives and diligent field workers from the horizons of: history, theology, archeology, literature, art history, history of architecture, protection of cultural heritage and so on. Encompassing impressive presentations and debates on different academic issues and an impressive collection of papers as an annual follow up of the conference, Niš and Byzantium symposium over the years has largely contributed to the resolution of various subject matters and concerns in the sphere of social sciences and humanities. As a result, Niš and Byzantium symposium has gained a status of a highly appreciated scholarly assembly, while its collection of scientific works has become frequently quoted as a respectable academic journal, with hundreds of visits and downloads on currently most referent Academia.edu network.

Respected Colleagues,

As a regular participant of the Niš and Byzantium Symposium in the period 2005 – 2020, I consider myself a reliable witness to the perfect organization, kind welcoming and growing horizon of this scholarly manifestation. Unfortunately, this year we will not be engaged in informal discussion and exchange of ideas in between the sessions and afterwards; however, Miša Rakocija has provided us with a safe access and managed the way for us to be united in the efforts to present the latest results of our investigation and broaden the

Византија је током година у многоме допринео разрешењу различитих истраживачких проблема у сфери друштвених и хуманистичких дисциплина. Као резултат тога, симпозијум Ниш и Византија је стекао статус веома поштованог научног скупа, док су Зборници презентованих радова постали део светске водеће периодике и веома су често посећивани и цитирани, нарочито на најреферентнијој академској мрежи *Academia.edu*.

Поштовани, узимајући учешће на скупу Ниш и Византија, у периоду од 2005 до 2020 сматрам се поузданим сведоком одличне организације, љубазног гостопримства и све већег обима ове научне манифестације. Нажалост, ове године неће бити неформалног дружења и размена идеја у паузама и након сесија, али Миша Ракоција нам је обезбедио приступ и изменацирао начин да поново будемо уједињени у напорима да представимо најновије резултате наших истраживања и да проширимо хоризонте наших размишљања и научних медитација. У ванредној ситуацији и у непријатним околностима због изолације, Ниш и Византија ове године ипак слави свој 19 рођендан захваљујући савременој технологији, али највише Ракоцијиној упорности, која не само да заслужује похвалу истини већ и огромно поштовање читаве научне заједнице.

*Следеће године видимо се у Нишу.
Проф. др Елизабета Димитрова,
Филозофски факултет у Скопљу
(Говор са свечаног отварања
симпозијума
„Ниш и Византија XIX“)*

horizons of our scholarly meditations. Regardless of the emergency situation and very unpleasant circumstances due to the pandemic isolation, this year, Niš and Byzantium Symposium will still celebrate its 19th birthday owing to the modern technology, but most of all to Miša's extraordinary persistence, which not only deserves a praise, but an enormous respect by the entire scholarly community, as well.

Next year, see you in Niš.

*Prof. Dr Elizabeta Dimitrova,
Faculty of Philosophy, Skopje
(Speech from the opening
ceremony symposium
„Niš and Byzantium XIX“)*

